

OMA PAEMUUSEUM

Virumaa on paekivimaa — Ontika paekallas, Narva Hermannini kindlus ja Rakvere linnus on selle kiviga seotud. Kundas toodetakse tsementi, mille üks põhikomponente on paekivi (1990. a. kaevandati tsemendilubjakivi 2,3 milj. tonni).

Paekiviga on inimene neis paigus olnud seotud oma siinkandis viibimise algusest peale. Virumaal seega umbes 8500 aastat. Karbonaatsed setted on meie alasid katnud üle 400 miljoni aasta. Igal juhul peaks see meie rahvuslikvina leidma tunnustust teiste nii omaste sümbolite kõrval nagu suitsupääsuke ja rukkilill. Seega on «vanake» paekivi muuseumi ära teeninud. Virumaa Fondi rahvas haaras ideest kinni ja hakkas seda ka võimaluste kohaselt realiseerima. Tulevane muuseum on asukohta leidnud Virumaa lääneservas Porkunis. Miks seal? Porkuni on paik, mille ümbruses leiduva paekivi järgi on nime saanud Porkuni lade. Lademele nime

andnud paljand asub Porkuni looduskaitsealuse parkmetsa vanas kivimurrus. See koht on maailma geoloogide köitnud juba poolteist sajandit tagasi. Siseekspositsiooniks sobib internaatkooli valduses olev XV sajandi piiskopilinnuse väravatorn. Seeги on osaliselt paekiviehitis. Järvede keskel asuva Porkuni lossi hoollitsetud ümbrus sobib paekiviskulptuuridele ja suurematele muuseumieksponaatidele. Eksponaatide hulka kuulugu ka Porkuni loss kõrvalhoonete ja paemüüridega, kus on võimalik saada ülevaade pae kasutamisest ehituskivina. See oleks ka üks ökoloogilise harimise kohti.

5. jaanuari «Postimehest» võis lugeda, et Eesti Õppekirjanduse Keskuse algatusel korraldatud võistlusele ökoloogia ja keskkonnakaitse õpiku saamiseks on esitatud tunnustamist leidnud materjal, mis sobiks üldhariduskooli XI klassi ökoloogia- ja keskkonnakaitsekursuse õpetamiseks. Kuid kõiki asju raamatust ei õni, nii hea kui see õpik ka poleks.

Toon paar näidet.

Esiteks. Palju on viimastel aastatel kirjutatud põhjavete reostusega seotud probleemidest. Aga kui lõheline see lubjakivi tegelikult ikka on, seda on üsna raske ette kujutada. Viibides näiteks sellesamas Porkuni vanas paemurrus, saab selgeks, et solgi jõudmiseks põhjavette mingeid takistusi pole. Ehk on see veel meeles ka pärast oma majapidamises tegutsedes.

Teine näide. Enamik virumaa-lasi võttis paar aastat tagasi osa fosforiidisõjast, kandes loosungeid «Magage rahulikult, Kabala käsijalgseid!». Aga paljud neist inimestest on oma silmaga neid käsijalgseid näinud?

Muuseumis oleks eksponeeritud üks meie maapõue rikkusi kõigis oma kasutuslalades, samuti saaks ka ülevaate Virumaa maapõuest laiemas mõttes.

Viimasel ajal on tekkinud kontaktid mitme välisriigi keskkonnaspetsialistidega (USA, Taani, Saksamaa, Soome). Muuseum oleks sel juhul ka koht, kus nad saaksid näitlikustatud ülevaate meie murede põhjustest, samuti võiks seal sõlmida asjakohased koostöölepped.

Väravatornis võiks väljas olla ka Porkuni Kurtide Kooli aja-

lugu tutvustav väljapanek. Kokkuvõttes oleks see üks meie kultuuriloo, ajaloo, loodusloo ja haridusloo jäädvustamise koht. Kasulik nii õpilastele kui ka täiskasvanuile.

26. jaanuaril korraldab Virumaa Fondi Nõukogu talgud Porkuni parkmetsa korrastamiseks, et jõudumööda asjaga peale hakata. Suvel on virulaste päevad, sügisel saabuivad Eestisse kogu maailma eesti rahvusest geoloogid. Kas jõuame muuseumi valmis? See sõltub inimestest, kelle jaoks eelnev jutt tähtis on, kes end kultuuriinimesteks peavad ning tunnevad end olevat paekiviga seotud, haritust väärtustavad. Võib-olla on need inimesed Lääne-Viru Maavalitsuses, võib-olla Ida-Virus, võib-olla mõnes suures paekivi kasutavas ettevõttes, võib-olla kusa-gil mujal. Kes saab abi pakkuda, kel on huvitavaid eksponaate või ideid, samuti vaba raha, võtke ühendust Virumaa Fondiga või allakirjutatuga telefonil 404-96. Häid inimesi, kes asja teoks tegemisele kaasa aidanud, on juba leidunud. Tänu Porkuni metsameestele on ühed talgud juba peetud.

Marko POMERANTS